

TAULA

de lletres valencianes

SUMARI: Música heràldica valenciana: Els clarins i timbals de la Ciutat, **EDUARD L. CHAVARRI**.—La discutida empena del valencianisme, **EDUARD MARTÍNEZ FERRANDO**.—El camí de la nostra literatura, **A. PIZCUETA**.—Literatura proletària?, **ARTUR PERUCHO**.—Col·lecció «L'Estel»,—Cançó de les dones, **VALERI FUSTER**.—El nivell i la núvia, **CARLES SALVADOR**.—Pròleg al «Llibre de les dones», **F. ALMELA I VIYES**.—Col·laboradors, **EL VELLUTER**.—Bibliografia.—Notes.

Número 13

PREU: 25 cèntims

TAULA

DE LLETRES VALENCIANES
REVISTA LITERARIA MENSUAL

Guillem de Castro, 35
VALENCIA

Director: A. PIZCUETA

Administració: Ciril Amorós, 39

PREUS DE SUBSCRIPCIÓ ANUAL

Ordinària (Un exemplar cada mes.. 3 PTES.
Protectora (Dos exemplars. 5 “

Esta classe és feta per tal de que puguen enviar un número de propaganda a un Círcul, Biblioteca o amic. Pensen que a València casi tot està per fer i és obra de molts la que ens havem proposat

AVISOS IMPORTANTS

Cada autor respon en absolut del treball que signa.

Els originals no es tornen.

ALS SUSCRIPTORS:

Caducada la subscripció del primer any de nostra Revista, preguem als subscriptors que residixquen fora de València ens envien gir postal o amb sagells de correus l'import del segon any de subscripció.

Este número ha passat per la censura governativa

:: Els tresors de nostra llengua són posats a preus que tots poden pagar.

LA CRÒNICA DEL REI JAUME I
i
LA CRÒNICA DE MUNTANER

(A 2 pessetes el volum.)

Col·lecció «Els nostres clàssics»
De Jaume Roig

EL LLIBRE DE LES DONES
Pròlec i notes de F. Almela i Vives.

SAN VICENÇ FERRER
(Un volum 1 pta.)

EN PREPARACIÓ: Tirant lo Blanch (IV volums a 7'50 ptes. un). Poesies de Ramón Lull, (4'50 ptes.) Eximenis, contes i faules, (4'50 ptes.) Ausias March, Bernat Metge, etz.

Els trobareu a totes les llibreries, o enviant l'import per Gir Postal, us serà remès el que demaneu per

EDITORIAL BARCINO
Portaferrisa, 17. — BARCELONA

PER A REGISTRAR

Patents, Marques, Models Industrials, Especialitats Farmacèutiques, etcétera

escriuiu sense cap compromís a la coneguda

Agencia General de Patents i Marques

CLARKE, MODET & Co

CASA FUNDADA EN 1879

Sucursal per a Catalunya, València i Balears:
Rambla de Canaletes, 6 - BARCELONA

Oficina Central:
Alcalá, 67 - MADRID

FÁBRICA DE SOMBREROS

Héctor Bogani

es complau en participar a sa distingida clientela queda oberta en la seua fàbrica la

venta al detall

dels sombreros d'ivern a preus mai coneguts. Llana, des de 6'50 pessetes. Pel, classe garantitzada des de 7 pessetes.

TAULA

DE LLETRES VALENCIANES

VOLUM II

OCTUBRE 1928

NÚMERO 13

MÚSICA HERÀLDICA VALENCIANA

Els Clarins i Timbals de la Ciutat

Al Excm. Marqués de Sotelo,
alcalde de la nostra València.

La música representativa d'una ciutat és ara ben difícil d'escriure. En estos temps de «zarzuela» decaiguda, en estos temps de música de baix-ventre diputada sovint com a regal de inspiració i mostra de gèni (amb altres blasfèmies per l'estil), no és possible trovar músiques noves que representen alta noblesa i fonda espiritualitat d'un poble. Surten, això sí, cànctics per a les coristes sense malles, baixa teatral de pantorrilles de pago; ¿sóm podria ser eixa humillació davant la carn barata, una visió de la pàtria?

Per a desfer les males boires ja es hora de que siga instaurada la major dignitat dels cants i tonades que realment *són* la nostra terra; cançons que no s'hagen engendrat en cap escenari, fanfarries que fassen pensar en Jaume Ier, en Vinatea, en Ausias March, en les gestes de Roger de Llúria o en les glòries escrites per Muntaner..., música naixcuda de la més noble mediterrània nostra, i no de cap «pasodoble de género chico»; música de rael hispànica sense contaminació d'opereta estrangera.

Per fortuna hi ha els dos himnes magnífics de València, i la seua conservació ens deu interesar seriament. Jo he sentit, jo guarde entre els meus papers, melodies cabal·lesques d'a tres centúries que són encara conreudes en pobles d'alta nomenada: Florencia, Siena, Nuremberg... o en velles ciutats d'Anglaterra o de França... Doncs bé: no he trovat ninguna melodia tan noble, tan magestuosament senzilla com les dos fanfarries de la nostra ciutat. Jo vos pregue, lectors, de no considerar estes paraules meves com escrites per un petit «chauvinisme» de barri, ni per la admiració que li diu «obra d'art» a una falla o a una festeta de carrer. No; en tot cas jo pecaria per lo contrari; tal es el meu desig de que València recupere la seva fesonomia propia, i llavors incomparable, sense les pedanteries, sense les grolleries i superficialitats que la fan decaure. Per això puc dir-vos, ben entés, sense temor a exagerar, que els dos motius musicals tan representatius del nostre Ajuntament i del nostre antic regne, son maravellosament hermosos. Cal conservar-los, i sobre tot ¡cal respectar los!

* * *

Dic això perque, des d'alguns anys ençà, són aquelles notes vibrants sovint desfigurades, i es decanten cap a la forma «cursi» de que abans parlavem. No, no pot ser cosa dolenta la fanfarría de la Ciutat.

De segles enrere havia tingut València la seva representació «ciudadana» en música; sonadors, ministrers, acompanyaven a la Corporació i a la Senyera, sonant els clarins i timbals de glòria. No hi havia solemnitat que no tingués la vitalitat de la música com ho demostren els llibres de comptes municipals. Com a exemple bé podem citar una notícia que devem al benemèrit patrici el Dr. Rodrigo Pertegás: es el compte de pagos fets als ministrers, joglars i sonadors «que ab molts i diversos sons de trompes, trompetes e naffils, tabals i caramelles, cornamuses e altres struments de boca, e de corda»

acompanyaven al Consell i prohombres de la ciutat, fent la declaració de rei a favor de N'Anfós «el d'Antequera». segons havia decidit el Parlament de Casp.

Ben segur que les «trompetes i tabals» eren les que anaven prop de la Senyera i del Consell. Que els altres instruments eren per a les colles de «dances».

Temps endavant surten unes curioses indicacions de la mateixa música, en rajoles dels segles XVII i XVIII representant als ministrers de València amb el seu posat i traïje característics.

Aixís arribem als nostres dies, i els tòcs de la ciutat son transmesos per la tradició. Farà uns trenta anys vaig poder transcriure directament dels trompeter i timbaler de la Ciutat les dos sonades; era la primera revolada meua per el camp de la música folk-lòrica, i cal dir si posaria devoció i cura per a anotar exactament aquelles notes que tan enlairada significació tenien. Una, i altra, i altres vegades vaig poder fer que repetiren la música, i encara després, pels carrers, quan l'Ajuntament sortia en corporació, foren comprovades per mí aquelles notes solemniais. També vaig indagar dels propis ministrers: però no sabien dir la procedència d'aquella música; la reprenien per tradició, trametent-la d'uns a altres. Ningú havia pensat mai tampoc en canviar-li ni una nota, ni un ritme. Consultades després persones de gran edat, recordaven perfectament des de la seua infància, la identitat de la tonada, la qual no havia perdut gens el seu caràcter magestuós.

* * *

Vejam ara les tonades. Son dos, com ja he dit: una, la «Marxa de la Ciutat», o «Marxa d'a peu» (com la nomenaven els ministrers) perquè se toca quan el Consell a peu camina. L'altra resulta més propiament la «Marxa de la Senyera», es a dir, la que sona quan el Consell porta el símbol de la Ciutat en carruatge, o com antigament se feia: a cavall. Llavors es quant els ministrers també van cabalcant, inclòs el timbaler amb les dos «calderes», una a cada costat del blanc rossi.

L'agrupació dels ministrers municipals la formen quatre: tres trompeters i un timbaler. Els clarins o trompetes están en mí bemoi; al tercer li diuen trompeta baixa. Els timbals, no massa grossos, están afinats prou lliurement, pot ser perquè no li demanen al sonador qualitats de músic; els consideren simplement com «alt» i «baix».

La notació de les dos marxes tal com jo la vaig transcriure dels vells ministrers, és la que a continuació segueix. Algunes lleus variants poguí senyalar amb el temps; però la manera més normal d'execució es la que transcriu.

MARXA DE LA CIUTAT

Musical score for 'MARXA DE LA CIUTAT'. It features two staves: Clarins (Clarinets) and Timbals. The Clarins part is in 3/4 time with a tempo marking of 'Mod.to (♩ = 104 Mm.)'. The Timbals part is in 3/4 time with a tempo marking of 'Mod.to (♩ = 104 Mm.)'. The score includes dynamic markings like 'p' and 'f', and performance instructions like 'ossia' and 'Variants.'. There are also some handwritten notes like 'gagane' and '(bals)'.

MARXA DE LA SENYERA

Musical score for 'MARXA DE LA SENYERA'. It features two staves: Clarins and Timbals. The Clarins part is in 3/4 time with a tempo marking of '(♩ = 72 Mm.)'. The Timbals part is in 3/4 time with a tempo marking of '(♩ = 72 Mm.)'. The score includes dynamic markings like 'p' and 'f', and performance instructions like 'ossia', '(sic)', and 'uamant.'. There are also some handwritten notes like 'clarinet' and 'en mí y síb'.

Desgraciadament hi ha una modificació dolenta a senyalar en la marxa 1.ª perquè li lleva magestat a la melodia i li dona un aire «cursi» i migrat a qué més vols. Fa el efecte com si a la gloriosa Senyera li hagueren afegit, al restaurar-la, una d'eixes virolades i barates llistes de canut per a llicència de soldat.

¿Cóm i per qué ha sorgit eixa malhaurada modificació? Es relativament moderna, i ben indicadora del seu temps; no procedeix de cap campament guerrer: ve... de la plaça de bous. Eren els dies de glòria per a «Guerrita» i Mazzantini. Sabut es que a les curses de juliol (les de la Fira, en València, que'n diuen «de bous reals») van com a trompeters per a indicar els canvis de sort, els clarins i timbaler de la Ciutat; assistència

indicadora de l'antiga cerimònia en estos espectacles. Doncs, bé, el clarí primer és (o era) l'encarregat de fer el tòc de cada canvi de cada sort, quan el President fa la senyal amb lo clàssic «mocaoret». La música era cosa tan simple com aquesta: (Vejas exemple 3.er).

Exemple 3.er

Exemple 4.1

Però vingué un any en el qual, o perque el trompeter (solen ser càrrecs adscrits al d'algutzil i pregoner) fora nou i volguera lluir-se, o perque haguès segut clarí de cavalleria, es lo cert que començà a fer algun «adorno», després algún «añadido», vingueren els «jaleos» dels espectadors, ben contents d'aquell virtuosisme de nova classe, i a la fi, la senyal per a canvi de sort solia ser este model de carrincloneria: (Exemple 4.1)

Sense donarse conte, la bona simplicitat dels sonadors els va fer creure que això *aniria bé* aplicant'ho al noble tòc de la ciutat. I així va passar: el final del himne magestuós apareix amb una «cáguila» (i vostés perdonen) musical del pitjor efecte.

Ara digau-me, valencians, posada la ma sobre el cor, si aquell infeliç virtuosisme de plaça de bous, que feia agafar els «trastos» a Mazzantini, pot aplicar-se a la Senyera que representa l'expansió del rei En Jaume Ier, la nobleça del Consulat de Mar, o la conquesta de Mallorca i Nàpols.

* * *

Els exemples de melodies i de ritmes que son representació d'una València magnífica i senyora, son els que primer he transcrit. Per la seua morfologia, per el seu caràcter, son dos admirables tòcs de fanfarrina que están dintre de la categoria dels que ens conserven alguns còdices dels segles xiv i xv. Recordem a este propòsit els estudis del distingit musicògraf Sr. José Rafael Carreres. Els seus exemples de melodies mig-evals, tenen una distinció que s'orienta cap a les nostres valencianes.

Per l'admirable vigor tonal i rítmic, per la seua magestat serena i forta, eixos dos són els veraders heralds de la Ciutat i de la Senyera, sense que cap altra mixtura pugua substituir, amb sa musiqueta de cartró daurat, l'or puríssim d'aquelles nobles melodies.

EDUARD L. CHAVARRI.

ASSAIG D'ESTUDI SOCIAL

La discutida empena del valencianisme

SEGONS una coneguda teoria del pare del socialisme, Carles Marx, que és apel·lada el materialisme històric, a l'Humanitat la presideix en el seu desenrotllament el factor econòmic, puix tant suposa la seua influència al món. La dita és sabut que fon combatuda per l'historiador anglés Wells, entre altres, però malgrat dels seus retrets és ben cert que, com tota doctrina, absorbeix una part de la veritat mai no assolida.

Ve això a compte de que un dels repars que es fan a sovint, per propis i estranys al moviment valencianiste—el de la seua migradesa—sols té una explicació econòmica. ¿Cóm, diuen molts, València, que començà la seua renaixensa en Carles Ros—val a dir a mitjans del segle xviii—no manifesta hui un regionalisme pariò al de la germana Catalunya, o al més fort de Bascònia o sisquera al més atenuat, però no menys sentit, de Galícia?

I la raó no pot esser més senzilla, la nostra terra no és terra de grosses fortunes individuals, de tots és notori que la propietat privada es troba molt fraccionada entre nos-

altres, i que això fins ha donat motiu a la popular expressió, que apel·la als nostres acabdalats, de «milionaris d'a quinzet». Per altra banda, el valencià de la classe artesana, endut sempre per la dolça sensualitat del nostre ambient. xifra els seus somnis burgesos en no treballar a les cums de la vida, més clar, en el clàssic lema: «mil duros i tartaneta», que integren així mateix, una en cert mode petita posició social.

Entre uns rics i uns pobres així, per emprar la denominació a l'us, puix que ni aquells ni aquests ho eren verdaderament, es trobava la nostra classe mitja, la que creà la Revolució Francesa, la que nodreix les carreres dites lliberals, la que estudia i la que pensa... Aquesta classe intel·lectual, que és a l'hora actual de les societats el rovell de l'ou, hui com ahir va a incorporar-se als diferents cossos de l'Estat i a conseqüència d'això, es distribueix per tot el territori peninsular, restant allavors la terra valenciana, sense una limfa tan important com la de seua formosa vega: Aquella que brolla de l'esperit.

En canvi ¡quán distints els casos de Catalunya i Bascònia! A la primera l'indústria, per exemple, tan generalitzada dels teixits, dona lloc a que la seua classe mitja visca d'aquest negoci: El pare, a les famílies, o si és ja vell l'hereu, es troba al front de la fàbrica en un despatx i els altres fills, si els hi han, al taller, quan no marxen a fundar sucursals a la Casa o a viatjar, per Espanya o l'estranger, el genre de fabricació. I quant a Bascònia les grans indústries siderúrgica i navilera empleen a les seues oficines, des del nombrós estol dels enginyers i els tècnics al major encara dels ordenances i recaders, eixits tots —superiors i dependents— del repetit estament social amb excepció rara.

Semblant independència econòmica ocasiona l'espíritual, inspirada per la terra que xafem, perquè no podem menys que restar fidels a ella, fatalment, i d'ací aqueixos formidables regionalismes català i basc, els quals no són incompatibles amb els dalers d'universalitat. ¡Quánts intel·lectuals de Catalunya ho palesen sense abdicar de la seua ferma catalanitat! Tantmateix Bascònia, a la qual no hi haurà esperit més universalitzat que el seu pensador Unamuno, qui es proclama «basc pels quatre costats», ensems que a París renega de la cuina francesa i fins enyora els seus passejos per la carretera de Salamanca al capvespre.

Per el contrari, a València, el desplaçament de gran part de la nostra intel·lectualitat per la península, del qual parlàvem abans, porta l'absència d'una natural selecció directriu, perquè ocupen el seu lloc altre gros nombre d'elements que no són valencians de sòca, que esdevé aquí per aluvió, fenòmens recíprocs ambdós, deguts a l'actual centralisme de l'Estat, sense que, per això, sigam tan fanàtics del nostre principi particulariste que neguem dels oriundes d'altres regions puguen sentir-se, si es vol, més valencians que molts dels nostres compatricis.

A aquest desplaçament i aluvió alhora, hi ha que atribuir més que a altres causes que s'adueixen a prop del tema, la curta volada del valencianisme, que no pren més que en alguns escriptors tan abnegats que, devegades, han d'arriscar fins el ridícul, quan aquest sols devia caure-los damunt a les ànimes capades de tot sentiment de col·lectivitat i més encara d'ideal, que alguns diuen findre'n, essent així que comencen per no curar de la trista realitat que ens envolta, aqueixos grans problemes que ens toquen més directament i qual solució adequada només es troba en un regionalisme dinàmic.

Pel demés, molts que s'oposen a l'espandiment del nostre ideal, al·legant professar més altes ideologies, qui sap si enllà, a son fur intern, és perquè es senten incapços de la generositat que inclou al demanar a tots el propi esforç.

Es per això que sempre defensarem, amb tota sinceritat, a tort i a dret, l'excel·lència de l'organització regional d'Espanya sobre altra qualsevullga, mentres no s'ia en minva de l'unitat nacional que ningun valencià discuteix, perquè l'increment de la cultura i riquesa pròpies mai no podrà assolir-se en la seua màxima potencialitat, sinò mitjançant el conreu de la nostra llengua, literatura, dret, història, economia, folk-lore, art, etcétera, etc., de totes les característiques regnícoles, en fi, que esperonen l'ànima del poble valencià, per bé que sols poden ésser assistides i superades en mans dels seus intel·lectuals per a honor i glòria de la València nostrada.

EDUARD MARTÍNEZ FERRANDO.

El camí de la nostra literatura

La nostra penúria de lletra impresa explica en part la minça importància que malgrat els anys de cultiu, ha assolit la literatura valenciana. Hi ha un signe comú a totes les literatures en plena creació, que és la impremta com a mig per a difondre-les i conservar-les. Les obres que no s'editen, no integren el tresor d'una literatura i estan condemnades a desaparèixer. La producció literària ha d'eixir dels arxius particulars i en compte de viure en la memòria dels contemporanis ha de passar als fulls de paper del llibre o de la revista, com a lloc de permanència indefinida i d'un abast general. Hem de reconèixer que els temps en que els treballs literaris passaven de generació a generació per la transmissió oral son molt llunyans i que la cultura moderna exigeix que la literatura se socialice en el sentit de què tots puguen gustar-la en texts inalterables.

Es per tant ben sensible que els poetes i literats de València s'hagen considerat satisfets amb escriure i llegir les seues produccions en algun certamen o sessió solemne. Al tindre una aspiració tan limitada el camp de la seua activitat s'ha reduït proporcionalment, i les qualitats que afinades i enaltides per un treball constant hagueren produït magnífics resultats, s'han mantingut a un mateix nivell, sense l'excel·lència que pervé del seu eixercici. És curiós advertir, com gran número de poetes valencians que en aparèixer han fet concebir moltes esperances, han arribat a un grau de superació que ja no han pogut sobrepassar, sino es que han minvat en el tó encara. I es que la intel·ligència, com la inspiració i com totes les facultats intel·lectuals i espirituals de l'home, no es milloren més que per el conreu, de la mateixa manera que un camp erm no dona fruits i les condicions físiques no es desenrotllen sense l'entrenament.

Aquest caràcter de la literatura valenciana havia de tindre una conseqüència natural, per lo que respecta als llegidors. Una economia en l'esforç dels literats ha d'anar acompanyada d'un mínim d'atenció per part dels lectors, els quals, àdhuc els menys exigents, no han pogut mai omplir la seua capacitat de lectura, ni sentir per la nostra literatura l'estimació que ella requereix. I per aixó sense dubte viu el renaixement valencià en una esterilitat pïntoresca.

Els fets demostren que la gent de lletres de València, si vol seriament que la cultura autòctona prospere, ha de treballar més, curant sempre que la vocació es mantinga alerta i que les seues produccions arriben profusament al públic. Hem de partir del principi que són els escriptors i els poetes els que han de crear la literatura i que el públic, la gent que llig, per la seua misió receptiva, s'anirà formant al compàs d'aquella.

L'exemple l'han donat els poetes de la TAULA. Després d'una manifestació de poesia valenciana, varen conservar la seua cohesió i pensaren crear una revista que fora l'estímul fecondant d'aquella coincidència. La revista TAULA ha aparegut mensualment durant tot un any i amb aquest número inicia el segon període de la seua vida. No estem aveats a que publicacions d'aquest caràcter sobreixquen a les profecies que les acompanyen al naixer. Tan mateix TAULA es una prova de lo que pot fer una minoria, un grup insignificant per la quantitat, però provist de la voluntat i del desig de no deturar-ne a mig camí.

Lloem no la divisió, sino l'existència de grups actius. En el ram de la literatura les escoles, els grups, les capelletes o els cenacles han fet tant que no se'ls pot condemnar. Quan tot el món posa el crit en el cel al vore la tendència dels artistes i escriptors a esmicolar-se en tants grupets com matíços poden haver en un moviment, s'ou la veu de Paul Valery que en fa l'elogi en el discurs dedicat al seu antecessor en l'Acadèmia, Anatole France.

TAULA, ho hem de reconèixer i agrair públicament, ha viscut gracies a l'esforç d'un grup de composició mínima, convençut de que fea un important servei a la nostra literatura, com aixís ha estat, no sols per lo que representa en si mateix la revista, sino també per altres empreses que el seu exemple ha motivat.

A. PIZCUETA.

Literatura proletària?

LA revista *Monde*, de París, que dirigeix l'escriptor comunista Henry Barbusse, ha iniciat de fa poc una interessant enquesta sobre el tema que encapçala el nostre article. Ha demanat a les grans figures de les lletres franceses i a alguns escriptors estrangers, llur opinió sobre els extrems següents:

«*Primer*: Creu vosté que la producció artística i literària sigui un fenomen purament individual? No li sembla que pot o deu ésser el reflexe dels grans corrents que determinen l'evolució econòmica o social de l'Humanitat?

«*Segon*: Creu vosté en l'existència d'una literatura i d'un art que expressen les aspiracions de l'estament obrer? Quins són, segons vosté, els principals representants?»

Es curiós de seguir amb atenció el curs de les respòstes. Hi han dit el seu parer, homens tan dissemblants com Jean Cocteau i Miguel d'Unamuno, com Emile Vandervelde i Waldo Frank... mentre els uns han contestat d'una manera concreta i decisiva, n'hi ha hagut d'altres que s'han perdut en llargues disquisicions que els han allunyat del tema. La lectura, però, de les respòstes, es verdaderament profitosa i ens dona una visió prou clara de l'estat actual de relacions entre els intel·lectuals i el proletariat,— un dels temes més palpitants de la nostra època.

L'autor de «Le Potomak» i d'«Orphée», dona una respòsta categòrica i, tanmateix, poc adequada a les paraules del questionari. Diu: «Em sembla que és un insult al poble de desitjar-li una literatura, car ell ho endevina tot més aviat que no les classes riques.— Crec, per altra banda, en el prestigi i en l'eixemple universals de l'individualisme genial.»

De la respòsta de Luc Durtain, són remarcables els paràgrafs que diuen: «L'art, fenomen individual? En la seua qualitat, sí; en el seu contingut, no!—Em malfie de tota literatura que es limite a les aspiracions d'una classe d'homes... Hi ha a l'Univers, a l'ànima, altra cosa més que la qüestió social.» I després, fa una llista (que reconeix incompleta) de literatura proletària: Rolland, Barbusse, Duhamel, Romain, Vildrac, Block...

León Werth, no creu que la producció artística i literària sigui un fenomen purament individual, i palesa la seva fe en la naixença d'una literatura revolucionària, tot afegint altres coses ben interessants, certament.

També diu la seva, un treballador del camp—Francis André—el qual considera que «l'art és el reflexe, l'espiritualització d'una vida material condicionada ella mateixa per la Natura, per les maneres de producció i per les formes socials que són edificades damunt ella.»

Segons el parer d'Emile Vandervelde, encara están per néixer els artistes i escriptors que expressen realment les aspiracions de la classe obrera...

Waldo Frank, molt encertadament, diu que «el vast cos de l'art, en totes les èpoques, reflexa les aspiracions dels grups.» I acaba: «Els representants principals d'un art que reflexa simplement una aspiració de classe, són sempre artistes dolents. Per a qué nomenar-los?»

El nostre Unamuno—cada dia més nostre—fa una llarga respòsta. No creu que cap manifestació de l'esperit humà sigui un fenomen purament individual o social. No creu en l'art popular. El que fa el poble, és adoptar el que un individu li ha donat. La producció literària, reflexa sens dubte els grans corrents que determinen l'evolució econòmica i social de l'Humanitat; però reflexa igualment, i més bé, els eterns desigs de l'ànima individual, el desig de veritat, el desig de somni aconeortador, el desig d'amor i el desig d'immortalitat...

* * *

Les respòstes transcrites—i les altres que no hi ha espai per a transcriure—ens demostren ben clarament l'absolut allunyament en que viuen els intel·lectuals, de l'estament obrer.

Estem d'acord amb l'opinió de la major part dels consultats, i creiem que no hi ha,

ara per ara, una literatura proletària; que no s'ha arribat més que a fer alguna obra literària *per als* proletaris (*Clarté*, de Barbusse, per exemple); i que, en tot cas, la literatura actual reflexa els problemes de la nostra època que són, gairebé tots, essencialment econòmics i d'emancipació social.

Però, de tot això n'hem tret una conseqüència una mica trista: i és que quasi tots els intel·lectuals d'ara, en quant a la noció del que és *social*, no han ultrapassat fins a l'hora present les idees de Taine. Lamentable retard de cinquanta anys!

Però, es més lamentable, encara, pensar els anys que hauràn de transcórrer, abans que la intel·lectualitat contemporània no s'adone del que significa per a l'art, per a la literatura i per a la vida del món, la gran inquietut socialitzadora que s'ha desvetllat d'ençà de 1917, la qual constitueix un dels símptomes més característics del nostre temps.

ARTUR PERUCHO.

Col·lecció «L'Estel»

Heus ací la circular redactada per a donar a conèixer els propòsits que animen als encarregats de preparar aquesta publicació de llibres nostres:

«Varies vegades s'ha intentat la publicació de col·leccions de llibres valencians. Però totes aquestes col·leccions, per una causa o per altra, han hagut d'acabar sense haver assolit el propòsit que les va fer nàixer.

No cal dir que aquesta col·lecció naix amb el mateix propòsit espiritual que les anteriors. Però cal remarcar que aquest infantament és presidit d'una manera franca pel propòsit principal de fer un seguit de llibres que responga fidelment a un pla assenyalat en un principi.

Aquesta col·lecció donarà sis volums anuals de unes cent vint i huit pàgines, a les quals podran anar afegides làmines, dibuixos, suplementos, etc. Dins de l'any actual serà publicat el primer volum. El preu de la subscripció serà de 15 pessetes per cada sèrie de sis volums.

Ja podriem donar una llista de les obres a publicar. La ometem, no obstant, per mancar algun detall. Però de totes maneres direm que, entre els volums de la llista, hi ha una gran diversitat que respon a la necessitat que les branques distintes de la cultura valenciana tenen d'ésser curosament ateses. Hi haurà, per exemple, una secció dedicada a epistolaris, la qual començarà amb unes cartes de Pròsper Mérimée tractant de València, que seràn presentades amb una biografia de l'autor i amb notes abundoses. També hi haurà una secció de biografies—el gènere de moda, sempre interessant—, dins de la qualensem inscriure prompte els noms de Constantí Llombart, de Salvador Giner, del Marqués de Campo i d'il·lustres personatges de l'antigor. No han de mancar les monografies d'art valencià referents, no sols als artistes, sinó a matèries tan dignes d'estudi com l'art barroc, les alqueries, la ceràmica popular. L'art popular, en efecte, serà matèria d'altres volums dedicats a la música i a la literatura del poble (no resultaria molt saborós un treball sobre els col·lòquis?) La literatura valenciana tindrà, per dret propi, un lloc—prosa i vers—en la col·lecció: el segon número per exemple, serà un aplec de poesies del jove poeta Francesc Almela i Vives. I no mancaràn els volums de mena especial: antologies, manuals, homenatges, curiositats: el número tercer de la col·lecció constituirà en aquest sentit una sorpresa molt ben acollida pels lectors.

I ara que hem exposat d'una manera breu el nostre propòsit, que és una voluntat ferma, sols ens resta demanar l'ajuda de tots, no únicament perquè la empresa té un caràcter noblement, amplament, fraternalment valencià, llunt de tendències pobres i de menudes doctrines, sinó perquè, conscients de nostra responsabilitat, som convençuts que donarem les coses que figuren en aquest programa.

Ciutat de València, octubre de 1928.»

CANÇÓ DE LES DONES

Dones, l'hivern ja s'acosta:
si voldreu tenir delit,
prenga cascuna marit.

L'estiu bell ab la calor
ja del tot vos ha deixat,
i ara ve l'hivern traïdor,
enemic del despullat.
Les que estau en soledat,
perquè us consoleu de nit,
prenga cascuna marit.

Les que estau forres de roba,
proveïu al temporal,
i la que és masella i pobra
recuïga's a l'espital;
mas les que tenen cabal,
perquè segueixquen l'escrit,
prenga cascuna marit.

Lo qui vol fred no sentir
prop lo foc se deu posar;
i el malalt per a guarir
Déu i sants deu reclamar;
la que es vol grossa tornar

en lo menjar i en lo llit,
prenga cascuna marit.

La fredor és enemiga
a dones, en temps plujós,
per ço em par que és bé que us diga
cerqueu lo foc saborós
que, calfant, no és enujós,
ans plaent; com ja tinc dit,
prenga cascuna marit.

Si, dones, vostra campana
ab lo vent bruny per sonar,
lo batall, de bona gana
no lo hi deixeu de posar,
i ab el fervor del tocar
vos calfareu. Sens despit,
prenga cascuna marit.

Procurau, sense perill,
si us aqueixa lo gran fred,
beure oli del cetrill
per los matins un poquet.
Féu-ho, que és consell discret;
si ho notau al bon sentit;
prenga cascuna marit.

VALERI FUSTER (s. XVI)

EL NUVI I LA NUVIA

El nuvi i la núvia
se están al pedrís.
Els pega la lluna
de tots els camins.

Conversa en sordina:
—pa-tim, pa-ta-tam—.
La lluna és amiga.
Se prenen les mans.

Ell diu de casar-se;
la jove somriu.
La lluna és molt alta,
molt blava, la nit.

Conversa en sordina:
—pa-tim, pa-ta-am—.

La mare dormita.
S'abracen, amants.

Ell fa una promesa
i té un tremolor.
La jove a la orella
té un càntic d'amors.

Conversa en sordina:
—pa-tim, pa-ta-tam—.
La galta ella arrima
i un bes ell li fa.

Al fer-li besada
li clava la dent.
Un fil de sang raja
i un lliri floreix.

CARLES SALVADOR.

Pròleg al "Llibre de les Dones"

PERÒ la deixa més important de Jaume Roig fou l'*Sepill* o *Llibre de les Dones*, també anomena *Llibre de Consells*, que pot éser considerada com la seva única obra, per tal com les altres que hom li coneix són escases i d'una valor massa relativa. Els tres títols tenen una justificació o altra, però el més expressiu és el segon.

Tota l'obra, efectivament, parla de les dones. I generalment en parla en un to de misogínia aguda. Tan sols dues dones es lliuren de les diatribes de l'autor: la seva esposa, a la qual dedica un breu i amorós record, i la Verge Maria, les virtuts de la qual lloa d'una manera abundosa.

L'obra és escrita en primera persona.

El llibre primer tracta de la joventut de l'autor. Mort el seu pare, la mare el treu de la llar. Ell, sense recursos, se'n va a Catalunya, on fa de patge d'un bandoler. A causa de la gelosia de la muller del seu amo, retorna a València. La seva mare, novament casada, el rep amb cara de prunes agres i amb paraules pitjors. El seu padrí, en canvi, el protegeix donant-li un cavall i diners amb els quals se'n va, per Tarragona, Barcelona i Montserrat, cap a França. Deprés d'una estada a terres franceses torna a València per la Gascunya i per Lleida. A tot arreu troba fets extraordinaris en els quals les dones manifesten mals instints i baixes passions.

El segon llibre es refereix als casaments de l'autor. Primerament es va mullerar amb una jove, a la qual va comprar mobles nous, roba finíssima i joies de molt preu. Però el matrimoni fou una mena d'infern. Sortosament, la joveneta s'havia maridat primer amb un altre, amb el qual se'n anà a viure en declarar-se la nul·litat del segon matrimoni. L'autor, per aconhortar-se, peregrinà a Sant Jaume de Galícia, deixant els seus béns a una beguina, amb la qual, mentre feia el viatge de retorn, pensà de casarse; però no hi arribà a contraure matrimoni perquè s'adonà a temps que no era una dona gens acceptable. Es va casar, doncs, amb una vídua perversa, que va simular un part i acabà penjant-se. Encara va tornar a mullerar-se amb una mena de monja novícia, la qual li va donar un fill que morí per malcurança de la mare, a qual, al seu torn, va morir ofegada en un trull.

El tercer llibre consisteix en l'aparició de Salomó a l'autor, que pensava, per tal d'haver successió, casar-se amb una parenta. El rei savi procura dissuadir-lo d'aquest propòsit exposant-li els defectes de les dones, de totes les dones, llevat de la Mare de Déu. Això dóna lloc a un seguit d'al·lusions teològiques i bíbliques que palesen molta erudició.

El quat llibre és molt breu. L'autor, convençut per les raons salomòniques, renuncia a nous casaments, visita monestirs catalans i valencians i s'instala en la ciutat de València. Abans, però, de cloure l'obra intenta desagradar les dones lloant-ne una que és, efectivament, na Isabel Pellicer, l'esposa de Jaume Roig. El procediment no sembla massa eficaç.

La importància del *Llibre de les Dones* no cal doncs, cercar-la en l'originalitat de la tendència. La crítica anti-femenina és gairebé un tòpic de la literatura medieval. I en aquest sentit el *Llibre de les Dones* no seria més que una de tantes obres.

Però cal esguardar detingudament el seu caràcter realista, sucós, pintoresc, llampant, que presenta les figures amb tota la sabor que tenien anant per aquells carrers estrets i polsosos, per aquelles cambres fosques i humides. No ha estat capriciosament que alguns crítics han vist en determinades parts de l'obra de Jaume Roig un precedent de la novel·la picaresca, aquesta branca importantíssima de la literatura castellana. A més, cal veure la transformació que els personatges bíblics experimenten a través de Jaume Roig, com passen d'ésser uns símbols plens de allegories a ésser unes persones de carn i d'ossos que realitzen unes accions més o menys interessants, però vulgars en el bon sentit de la paraula. L'òptima qualitat d'aquest realisme és el que dóna al *Llibre de les Dones* una valor que el fa tot remarcable entre les altres obres de crítica femenina.

Encara té altres mèrits l'obra de Jaume Roig. Un de sobresortint és el llenguatge frescal, regustós, amb agre de la terra.

Enllaçat amb el llenguatge és el problema del metre poètic que va emprar Jaume Roig. Aquest metre ha estat nomenat generalment «codolada». Fóra més propi dir-le «noves rimades». De totes maneres, prescindint de la nomenclatura, es tracta de versos aparellats i consonants de cinc síl·labes poètiques que la majoria de vegades són quatre síl·labes gramaticals. Es, no cal dir-ho, una fórmula poc propícia per a riquesa d'armonies i fins per al lliure desenrotllament de les idees, encara que el poeta la tracti amb molta confiança, es permeti de rimar «incrèdul» i «èmuls» i faci agudes les paraules que no li convenen greus. Però cal també reconèixer que Jaume Roig treu el màxim profit d'aquesta combinació. Poster sigui hiperbòlic Gregori Mayans i Ciscar quan diu en els seus *Orígenes de la Lengua Española* que «Jaime Roig escribió con tanto ingenio, suavidad y dulzura, que parece un Anacreonte o Catulo». La suavitat i la dolçor de Jaume Roig no podien ésser absolutes. Però indubtablement va sotmetre la llengua a una gimnàstica interessantíssima.

FRANCESC ALMELA I VIVES.

COL·LABORADORS

LA «Casa Valencia» de Barcelona publica mensualment un bulletí, al qual tinc l'honor de saludar posant-me la mà dreta damunt del cor i fent la més gentil reverència. Es tracta d'una revista que parla asovint de coses valencianes i que—oh, maravella!—fins publica coses en valencià.

Ara estic fullejant un número d'aquesta publicació, editada, per cert, amb veritable magnificència tipogràfica. Baix de la capçalera, que du l'inevitable Micalet, figura el comitè de redacció i una llista de «colaboradores valencianos».

Examinem-la, ja que aquest mes de setembre és, al capdavant, una època d'exams oficials.

Primer nom: Josep Amorós, catedràtic de l'Universitat de Barcelona. És l'únic catedràtic que hi ha a la llista. Tanmateix recordem el nom d'altres catedràtics valencians que potser podrien fer costat al senyor Amorós. Elies Tormo i Monzó, Julià Ribera i Tarragó, Josep Alemany i Bolufer no són noms menyspreables. I alguns d'ells potser tinguen en determinats assumptes les mateixes idees que el senyor Amorós.

Altre nom: el Comte de Gimeno. Molt bé, molt bé! L'il·lustre acaparador d'Acadèmies—pertany a la de la Llengua, a la de Belles Arts, a la de Medicina—té grans mèrits. Però, es valencià?

Heus ací el nom d'un historiador: Vicent Castañeda i Alcover, autor d'un grapat de monografies, la majoria sobre temes valencians. (Nota: Rafael Altamira manca en la llista).

Heus ací dos novel·listes: Bernard Morales Sanmartín i Lluís de Val (que dit siga entre parèntesis ha renunciat a les novel·les populars—com diuen ara als «folletins»—i prepara una novel·la d'homens i coses valencianes).

En canvi, no he pogut trobar el nom d'Enric González-Fiol, que en últim terme no ha escrit novel·les valencianes, ni el de Vicent Pla Mompó, els temes del qual són prou coneguts i que fins ha publicat un llibre en llengua valenciana.

Un altre nom: Joan Chabàs. És, potser, el més jove dels col·laboradors. Per què no li farà costat Ferrán Dicenta i Vera? Altres noms d'autors naixcuts en València i que han publicat llibres són els de Samuel Ros, Joan Gil-Albert, Joan Lacomba... Però no els han fet cas.

Remarquem el nom de Daniel Martínez Ferrando, en un esplèndid isolament. I açò de l'isolament no ho dic perquè viu a Palma de Mallorca. Ho dic perquè no l'acompanyen els noms d'Eduard Martínez Ferrando, de tan estimada valencianitat, i d'Ernest Martínez Ferrando, el prosista de folgada categoria europea, que viu precisament a Barcelona, lloc on es publica la revista «Valencia» de la qual vinc parlant.

També fa estrany que siga absent de la llista un poeta acreditat i un periodista actiu com és ara Miquel Durán i Tortajada, el qual viu així mateix a Barcelona. I a la ciutat comtal viu un altre poeta i periodista valencià: Jacint Maria Mustieles, que no col·labora al bulletí al·ludit.

A títol de curiositat, consignaré que els altres noms que integren la llista són els d'«Azorín», Benlliure Tuero, Ciges Aparicio, Alfons Danvila, Carles Esplà, Pare Lluís Fullana, García Sanchiz, Giménez Fayos, Teodor Llorente, Gabriel Miró.

Es curiós que en una revista que hauria de tindre un caràcter d'ampla germanor no hi haja ni un nom d'escriptors castellanencs. Jo, modestament, opine que nostres amables terres septentrionals compten amb molts hòmens de lletres dignes d'aquesta atenció.

També es curiós que l'orgue de la «Casa Valencia» no s'honore amb el nom respectable del cronista de la ciutat que és cap i casal dels valencians.

Però no vullc prosseguir posant objeccions que pequen de minuciones i que només poden ésser disculpades tenint en compte el nom que he escollit per a signar aquestes ralles sense suc ni bruc.

La cosa important és que la «Casa Valencia» de Barcelona i el seu bulletí tinguen molts èxits en un camí d'amor a lo nostre.

EL VELLUTER.

NOTES

Als nostres amics

Els que escrivim la TAULA estem agraïts a molta gent que valora sempre amb un criteri generós els nostres esforços.

Amb motiu del primer aniversari de publicació d'aquesta revista, el senyor L. Ch., a *Las Provincias*, s'ha fet eco d'aquell i ha dedicat unes lloances justíssimes al bon company Navarro Borrás, que ha deixat voluntàriament la direcció de TAULA, per el desig d'ocupar un lloc més retret. Els que hagen seguit pas a pas la publicació de TAULA, hauràn vist físs a quin extrem era important la intervenció de Navarro en la revista i sabràu mesurar per tant la part que a aquell correspon en les satisfaccions que experimentem amb motiu de l'aniversari.

A *La Voz Valenciana* també es va comentar la continuïtat de TAULA en termes molt afalagadors per als poetes i literats que han col·laborat, i especialment, per als companys Navarro i Pizcueta.

I finalment volem registrar la crònica que a l'indret principal de la primera pàgina de *La Publicidad*, va dedicar a coses de València el senyor Nicolau d'Olwer. Es titula «Cénia enllà» i parla del «treball dels grups selectes de València», orientat, sense anar contra el particularisme, vers una ampla convivència i trencant la tradició successionista de la decadència. A juí del senyor Nicolau les noves generacions han produït fruits estimables, com son el «que la producció valenciana es desixi de l'esperit provincià i de la forma ruralista» i com és la superació dels anatgonismes.

Els grups a que el senyor Nicolau es refer x son el de la *Societat Castellonenca de Cultura* i el de TAULA.

El llibre de les dones. En el present número reproduïm un fragment del pròleg que l'rancec Almela i Vives ha escrit per a «L'Espill o Llibre de les Dones» del nostre poeta Jaume Roig, publicat per la benemèrita Editorial Barcino en la seua col·lecció de «Els Nostres Clàssics».

Aquest volum—amb text i notes del mateix Almela—és una de les joies de la literatura valenciana que deuen adquirir tots els amants del nostre renaixement.

9 d'Octubre. En aquest dia—festivitat de Sant Dionís—es commemora l'entrada del Rei En Jaume a la nostra Ciutat.

L'Ajuntament ha aprofitat la data per a beneir un facsímil de la Senyera, que substituirà d'ara endavant a l'autèntica en tots els actes oficials.

Es portaren flors a l'estatua del Rei valencià i es pronunciaren discursos En «El Diario de València», el firmant d'una secció assídua fa el següent comentari:

«No puguí mai imaginar-me que un president de Societat Valencianista parlara en castellà en l'acte de la commemoració de la Conquesta de València, als peus del monument del Rei En Jaume I i amb motiu de la benedicció i inauguració de la nova Senyera, manada confeccionar per l'Ajuntament.

¡No puguí mai imaginar-ho!

Thous Llorens

El nostre company Thous Llorens s'ha casat. No l'han fet tornar arrere ni les rialletes intencionades de la gent ni els comentaris, sempre irònics, que hi ha la costum de posar després d'un aconteiximent aixís.

I en últim lloc res més natural que un poeta dedicat a la puericultura haja fundat una llar; es aci on diuen els mateixos poetes que hi ha la millor poesia i és a la llar també on es poden fer els millors experiments d'aquella ciència.

Altrament la seua serà una llar ben valenciana. La seua esposa, Ampar Navarro, es una mestra que ha portat a l'escola un esperit modern amb tot el sentit de lo nostre.

Ignasi Iglesias. La trinitat de noms a esmentar quan es parlava del teatre català, ha quedat reduïda amb el traspàs d'Ignasi Iglesias, a un nom sol. Guimerà, Rusiñol i Iglesias eren els tres autors que prestigiaven de manera indiscutible l'art dramàtic a Catalunya. Resta només Rusiñol, del qual encara s'ha estrenat aquesta temporada una obra.

La mort d'Iglesias ha produït un dol unànime a Catalunya. Era un autor que havia guanyat els sufragis del poble, era un home que vivia amb l'auriòla que dona l'adhesió fervorosa de la multitud. Unicament als poetes els escau endinçar-se tant en l'ànima popular que la seua vida es torna quelcom superior, d'una humanitat ideal. I Iglesias era precisament un d'aquells poetes que han tingut el rar privilegi d'inspirar una càlida simpatia, sense zones de fredor, sense regateigs. Ignasi Iglesias era com han de ser aquests poetes: humil, i sempre decantat vers els humils, plé de bondat i amb un sentiment de justícia arreladíssim: un infant, com han recordat els seus biògrafs.

Durant algú temps havia permaneixut allunyat del teatre, malgrat tindre la màxima consideració del públic, com ho demostrà a bastament l'homenatge popular que se li feu arràn de reintegrar-se a la vida activa de l'art dramàtic amb «La llar apagada». D'aquell homenatge son aquestes paraules d'Iglesias que donen idea de la grandesa de la seua ànima:

«Els poetes son ben poca cosa, però quan un poeta té als seus peus tot un poble com aquest que sou vosaltres, si vol, pot abastar els estels de l'infinít.

«M'han dit que era un místic; potser sí. En tot cas, sóc un pobre místic, fill de la humanitat, de poble obrer.

Puc vanagloriar-me—això sí—que els humils m'han comprés. Jo ho he donat tot al meu poble. No m'he quedat res. No goso a dir que m'hagi sacrificat per ell perquè més aviat he fruit de la dolça dolor que en diuen sacrifici.»

Aquest era Ignasi Iglesias, una de les glories més pures que tenia Catalunya. TAULA sent profundament la seua pèrdua i s'associa al dolor dels seus familiars i amics.

Concurs. El concurs literari i artístic organitzat per la Societat d'Industrials Confeters amb motiu de la festa de Sant Dionís, es va celebrar d'acord amb les bases publicades per TAULA i els premis s'han adjudicat en la següent forma:

El d'articles a Francesc Almela i Vives, el de poesies a Jesús Morante Borrás, el d'un treball de major extensió, a Josep Rodrigo Alamar i el d'un *panneau* per a ceràmica, a Josep Mateu.

El Jurat acordà a més crear un premi extraordinari de 75 pessetes, que s'otorgà a Josep Nebot Sabater, autor d'un article aparegut com tots els altres treballs literaris, en un diari de la ciutat.

Una comèdia d'Eduard Buil

En el Teatro Moderno es va estrenar una comèdia en dos actes d'Eduard Buil, titulada «Cadena de flors...» Volem dir la lloança d'aquesta comèdia perquè indiscutiblement té una vàlua literària molt superior a la de la generalitat de les comèdies valencianes que s'estrenen. L'element sentimental—del qual l'autor té un gran «stock»—va predisposar favorablement, molt favorablement al públic. Ara bé: Eduard Buil té una mena d'incapacitat per a tractar l'element còmic. Açò li produeix caigudes lamentables. Sabeu quin recurs usa per a fer riure? Traure un personatge català. Molt nou, molt discret i molt cordial. Nos altres ens vàrem riure, no cal dir ho... Però avui sentim no fer un elogi més complet.

Altra comèdia de Puig Espert

Puig Espert sembla decantat d'una manera definitiva al conreu del teatre. L'obra darrerament estrenada al local abans esmentat, ja no és una obra d'aficionat. És l'obra de qui coneix el teatre, de qui vol explotar els nombrosos recursos que ofereix, de qui està neguitejat per les noves corrents dramàtiques. Cal esmentar en l'obra una forta dosis d'humanitat i una disposició de l'arquitectura teatral evidentment nova en el nostre teatre. El públic ha acollit «Pantomima»—aquest és el títol de l'obra de Puig Espert—d'una manera franca i cordial, cosa que segurament animarà la empresa a seguir per altres camins més decorosos que els que a vegades ha seguit.

La pàtria de Francesc Ribalta

La «Revista de Catalunya» corresponent al més de juny, publica un llarg treball de Francesc Almela i Vives sobre el lloc de naixença del pintor Francesc Ribalta, mort el 13 de gener de 1628 i que tricentenari celebraren València i Castelló.

En dit treball s'esmenta el llibret d'Eugeni Estevez i les raons que el portaren a afirmar que Francesc Ribalta era nat a Catalunya; un altre llibre de Benet Monfort, en el qual el seu autor sostenia l'opinió de que el pintor va veure la llum per primera volta a Castelló i altres derivacions que ha tingut per el temps aquesta polèmica, com son el fullet publicat per l'escriptor castellanenc Julià i Martínez i la hipòtesi que el fa nadiu a Andilla, admesa per el senyor González Martí, segons es dedueix per alguns fragments d'una obra inédita sobre Ribalta que ha donat a conèixer en articles i conferències.

La història d'aquesta polèmica acaba en el treball d'Almela i Nives amb unes paraules recollides

per el senyor Nicolau d'Olwer en l'article que en altre lloc citem.

Un treball del senyor Deleito

M. Herrero García, en la seua secció habitual d'«El Debate», parla del treball titolat «La vida madrileña en tiempo de Felipe IV», que ha publicat en la «Revista de la Biblioteca, Archivo y Museo» de l'Ajuntament de Madrid (un eixemple per a l'Ajuntament de València), el senyor Josep Deleito i Piñuela, catedràtic de la nostra Facultat de Filosofia i Letres.

Traduïm la nota:

«L'erudit catedràtic de València relata amablement les festes públiques de la Cort durant el primer matrimoni del Rei. Sobre la mort del comte de Villamediana es troba a mancar la darrera documentada explicació d'Alonso Cortés. Sobre els obsequis al Príncep de Galés insistix el senyor Deleito en atribuir a Góngora un sonet que Artigas té per no seu i cau en l'erro de creure que el sonet esmentat aludix al Príncep Carles, quan es referix a l'embaixador que el rei Jaime envià a Felip III essent la Cort a Valladolid.

En general, aquests articles del senyor Deleito no passen de la superfície de les notícies conegudes i no hi escassegen els «gazapos» de la mena que apuntem».

La nota, realment, no és massa afalagadora. Però no en teníem una altra a la nostra disposició...

Joan Ribalta. En el mateix any s'han celebrat els dos tricentenaris de la mort de Francesc i Joan Ribalta. Aquest, fill del primer, va naixer a Madrid en 1597 i morí el dia 9 d'octubre de 1628, als 31 anys.

El fet de la seua naixença a Madrid, no canvia per a res la condició de valencià. Quan encara no tenia dos anys va ser portat a València a on es va educar en les ensenyances de son pare. Ajudà a aquest en els seus encàrrecs i el millor elogi que pot dir-se d'ell és que les seues pintures es confonen fàcilment amb les de son pare.

«La Crucifixión del señor», quadre pintat per als frares de Sant Miquels dels Reis i que es troba hui al nostre Museu, és una obra eixecuada quan tenia catorze anys. Per al desaparegut Monastiri de la Murta pintà també 31 retrats de valencians il·lustres, alguns dels quals és conserven igualment al nostre Museu.

La glòria de Francesc Ribalta, pareix oscuir una mica la que justament li correspon en l'escola valenciana. No obstant el seu nom mereix destacar-se al costat d'aquell.

El Patronat del Museu ha editat una col·lecció de tarjetes amb reproduccions de les obres de Joan Ribalta.

El dia del Llibre, a Barcelona, ha resultat un gran dia. Un verdader dia de festa. Una verdadera festa de la Cultura; i, encara, de la Cultura Catalana. El qui no ho ha vist, no s'ho pot imaginar.

La Llibreria Catalonia, va haver de demanar l'auxili dels *urbanos* per a regular l'entrada de la gent. A les Rambles, el públic parat davant la Llibreria Verdeguer, la Espanyola del vell López i la «Librairie Française», no deixava passar els via-

nants. Els establiments de llibres instal·lats en indrets més apartats, com els dels carrer de la Princesa, per exemple, també varen fer el seu agost. En resum: es van vendre, sols a Barcelona, uns quants milers de duros en llibres.

Les estadístiques han demostrat que el vuitanta per cent dels llibres venuts, eren escrits en català. La Premsa ens ha dit que, a d'altres ciutats, la festa s'ha celebrat *solemniament* per medi d'importants discursos.

Son dos fets que cal no oblidar.

En València la festa del llibre ha estat sols un «precepte» oficial.

L'amic Artur Perucho de quines remeses literàries desde Barcelona son ben assabentats els lectors nostres, ha estat uns dies entre nosaltres. Ens ha dut notícies, llibres, alegria.

Ha vingut com sempre, amb aquell inexhaurible optimisme per les coses d'art. L'exemple català, respirat de prop i en temps, li ha calafatejat la voluntat valencianista.

I ha tornat cap allà, sempre actiu, sempre àgil i (dia ell) amb una seguretat en la empremta valenciana.

Nosaltres que compartim esta convicció seua diem que es ell mateix un bon exemple. La consideració personal que ha lograt entre els intel·lectuals catalans és bona prova.

Un d'estos passats dies, ha començat la col·laboració en l'estimat diari «La Publicitat». Dins de poc publicarà un volum seu la «Biblioteca Llibertat» inaugurada amb una exquisida producció de Nicolau d'Oiver...

Ens ha de ser gratíssim saber que en Barcelona hi ha un valencià substancial i actívisim.

Amadeu Roca, amb son bagatge de modèstia i de temple artístic (tot dins la mateixa *maleta*) ha sortit cap a Madrid.

Es la primera etapa del *cross* artístic oficial per al que sigut triat en recents oposicions a pensió. Després anirà a Itàlia.

Els que no'l coneixen, no poden capir l'interès que té el seu viatge.

Es pregunta ú: ¿cóm vorà Roca els temes que tants atres han vist? Perquè pel fet de la seua personalitat tots sentim la pressa d'esperar, al retorn grates sorpreses.

Ell que no se resigna (heus ací son tema característic) a pintar lo que té al davant, sino lo que sent adins, no pot vindre portant solsment postals amb marc per a una exposició més.

TAULA tindrà el goig de publicar lo primer que dibuixe desde la ixida de València.

I, per cert, ha fet un grat atzar que la darrera obra de Roca fora un retrat de nostre administrador, Godofred Hernández, «sanguina» sucosa d'espiritualitat.

Atre valencià que triunfa es García Carrillero. Fa uns dies ha començat la seua càtedra de dibuix en l'Escola d'Arts i Oficis de Soria, que guanyà en recents oposicions.

Ara l'ha triat la «Casa Velázquez» per a una de les dos pensions que ha creat esta casa francesa per a artistes ibèrics.

De fina cultura i acurada sensibilitat, nos do-

narà un bell present en la exposició que prepara per a la que té quatre obres acabades encetadíssimes.

La mà de Sorolla. La «Casa València» de Barcelona ha oferit al nostre Museu, per a la sala dedicada a Joaquim Sorolla, una reproducció en or de la mà del gloriós pintor, buidada del natural per Causarás, i per a cobrir les despeses ha obert una subscripció amb la quota única de una pesseta.

BIBLIOGRAFIA

Refraner valencià

L'«Editorial Arte y Letras» acaba de publicar un REFRANER VALENCIA, amb refrans populars recopilats per el senyor Estanislau Alberola i amb 1.500 refrans originals del senyor Manuel Peris Fuentes, ambos autors mestres en gai saber. No son aquestes les úniques particularitats de la portada, abanda de les quatre barres que la ornem, sino que a més es fa constar la publicació d'un pròlec de l'*excelentíssim* senyor P. Luis Fullana.

Els senyors Alberola i Fuentes, han portat a terme el seu treball amb una excessiva amplitud de criteri. El mateix P. Fullana defineix el refrà com una «expressió popular, breu i sentenciosa» que ha de reunir les qualitats indispensables de «la permanència i la generalitat». Si és aixís no ens expliquem les raons que poden haver induït al senyor Fuentes a inventar 1.500 refrans, com si aquest foren matèria susceptible de creació personal. Una frase, per molt aguda que siga, no es podrà considerar com un refrà mentre no s'haja extès i generalitzat tant que ja no parega una frase d'aquesta o de l'altra persona, sino del poble. I açó com pot comprendre el senyor Peris, es treball del temps més que dels escriptors.

Per l'afany d'inventar, no hi ha dubte, figuren en el llibre una gran quantitat de frases o dites que no poden considerar-se com a refrans. Obrim a l'atzar el llibre i en trobem una: «Gastar saliva de baes» i una altra: «Si tens presa, assentat». Son, efectivament, frases molt breus, pero no hi ha que confondre la concisió amb les característiques del refrà que «conté sempre una veritat, pels temps ja comprovada, e inclou una regla pràctica o instructiva del bon viure o ben obrar».

Altra observació a fer als senyors Alberola i Peris es referix a la classificació dels refrans per orde alfabètic. D'aquesta manera la consulta del Refraner resulta molt dificultosa, cosa que no haguera ocorregut feta per matèries i per orde alfabètic dins de cada matèria.

Esmenta la portada que la correcció ha estat feta per el P. Fullana, i ens crida l'atenció que en tots els refrans aparega escrita la *y* extranya en compte de la *i* pròpia, sobretot per no ser eixa la norma ortogràfica recomanada per el P. Fullana i practicada per ell en el mateix pròlec.

Totes aquestes objeccions no lleven merit al propòsit dels autors. En els refrans hi ha una gran part de la psicologia del poble i un treser literari que els nostres escriptors deuen aprofitar.

El senyor Alberola que en altra ocasió ja donà a conèixer part del seu treball, ha fet una labor de recopilació considerable i digna dels majors elogis.

Elegies. Sebastià Sánchez Juan, l'exquisit poeta català, ha publicat un nou llibre de poemes: «Elegies». Es el tercer que dona al públic, i el millor. No es podia esperar altra cosa d'un artista com ell, que viu en constant superació.

En aquest llibre, ja s'ha acabat la preocupació avantguardista que es veu als dos anteriors. No hi ha cap preocupació d'escola, ni d'estètica partidista. Hi ha espontaneïtat; hi ha sentiment; hi ha, en una paraula, Poesia.

De *Constel·lacions* a *Elegies*, Sánchez-Juan ha fet un gran pas. Ara, es més personal. I més poeta.

Tintoreria Soto

NOM I MARCA REGISTRATS

Grans Tallers per a la neteja en sec i el tenyit de robes usades

SUCURSALS

EN VALENCIA I CASTELLÓ

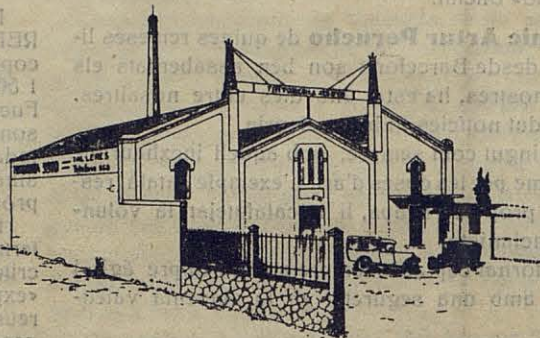
DESPAIG CENTRAL:

AVINGUDA DEL PORT, 47

TALLERS:

Institut Candela, J. S. (Junt a l'Avinguda del Port.)

Antiga Sucrieria i Pastisseria de Santa Catarina

LA CASA DEL PANQUEMADO
(PASOCARRAT)

PANQUEMADO CALENT TOTS ELS DIES A LA UNA DE LA VESPRADA

12, PLAÇA DE SANTA CATARINA, 12

(JUNT A LA PORTA MATEIX DE L'ESGLÉSIA DE SANTA CATARINA)